

STARÝ HŘÍCH.

Vesnický román.

"A úkladu jak se ubráníš? Však v neděli jen zázrakem jsi vyvázl."

"Nu vidíš, prostá pomoc, abych tou nebezpečnou cestou podruhé již neohodil. Pustíš mne do zahrádky a přeždu přes záhon," žertoval Karel. "Však beztoho už dost je toho tajemí. Naši starší přece nám přejí —"

"Mluvil jsi už doma?" optalo se děvče, upřevší na něho oči. Karel rozpačitě podrpal se na čele.

"Však znáš našeho tatínka, jaká s ním řeč. Dosud jsme se k tomu nedostali, ale vím, že on i matka nic lepšího si nežádají, než abych já sem k vám se přiznal. Ale pokud nepřijedou Kučerovic — A tvůj otec?"

"O něho neměj starosti! Má tě rád, však to sám musíš vědět. A i kdyby toho nebylo, nestalo se dosud nikdy, aby mi byl něco odepřel. Neodepře tedy ani teď, když se jedná o mé štěstí!"

"Štěstí štěstí!" zahoroval Karel, stisknuv jí ruku. Nemohu se toho dočkat."

Na chodbě ozvaly se kroky. To pan otec vracel se zase ven, ač se stárek Lukáš všelijak přičiňoval, aby ho ve mlýně nějak zabavil. Ne snad že by byl nepřítel Karlíkovi, jehož upřímně rád viděl, ale proto že se přičiňoval, aby mladí lidé s vědomím rodičů byli spolu dlouho, pokud si ještě ve věi vážnosti nedali slovo.

"Tak jsem už vyřídil, co mi bylo uloženo a mohu jít," oslovil Karel navrátivšího se pana otce. "Tatínek bude zítra v čas na místě."

"Doprovodím tě kus cesty," odvětil Dolanský, podav Evičce vyhaslou dýmku a oba zaměřili k zahrádce, kudy vedla cesta na hráz.

Mlčky kráčeli podle sebe, mlynář zabrán v myšlenky, jež se mu dnes nějak divně v hlavě honily, Karel nevěda, o čem by s otcem své vyvolené hovořil. Prošli zahradou, přešli po hrázi kolem rybníka až k místu, kde se údolí rozšiřovalo v bujnou louku, jejíž středem vinul se potok. Po obou mírných svazích údolí rozkládala se pole, tak že bylo dost daleko před sebe vidět.

"No, není ho tu," zabručel mlynář pro sebe, rozhlédnuv se. "Koho jste myslel, pane otče?" zeptal se mladík.

"Eh, hlouposti," usmál se Dolanský, mávnuv rukou. "To ten stárek by mně byl málem nahnal o tebe strachu, jako by ti od toho Světáka hrozilo bůhví jaké nebezpečí."

"Teď za bílého dne?"

"Čert nikdy nespí! A aby se ti tak mělou nás něco přitrefit —"

"Mám radost, že si o mně připouštíte starosti, pantáto," vřele řekl Karel, "ale toho Vavříka věru myslím, že není proč se bát. Je mu dlouhá chvíle a potlouká se tak kolem —"

"Potlouká se — bez práce. V tom to vězí! — Dlouhá chvíle a zahálka počátkem všeho hřechu. Ale teď už buď s bohem a pozdravuj mi doma tatínka i maminku. A zítra tedy že čekáme!"

Se zalíbením, ale zároveň jakoby s tajným jakýmsi smutkem, pohlížel Dolanský za švarným mladíkem, jenž šle vykrašoval si cestou k domovu. Pak obrátil se, ale než vykročil, zahledl se nahoru na strán.

"Nemýlil jsem se," zahučel, vida, že mezi stromy rychle kmitla se postava spěchající dolů, aby

mu na hrázi vkročila do cesty. "Přistoupil na onu nabídku a jde si pro odměnu za to, že pájde do světa. Jen aby to bůh dal —"

vzdechl si z hluboka. Skutečně dříve než mlynář došel k lipám u rybníka, stál tu již Vavřík. Pozdravil pana otce s přepjatou zdvořilostí a postavil se mu při tom do cesty tak, že musil se zastavit.

"Ah, to's ty, Vavříku?" řekl mlynář, jakoby se mrzel nad tím setkáním ač mu byl celkem rád, domnívaje se, že se nepohodlného Světáka teď rázem zbaví.

"Já pane otče! Zaskočil jsem k vám na trochu pohovoru o tom, co jsme včera načali."

Dolanský byl by si chutě radostí zavýskl, ale že byl na peníze vždy dost opatrný, pamatoval se i nyní, chce-li lacinou koupiti, že nesmí dáti příliš radost svou na jevo.

"Tak, tak," řekl na oko lhostejně. "Rozmyslil jsi si to? Nu, obec ti tu barabinu jistě ráda koupí a zle při tom nepochodíš."

"Hm, o to, co by obec dala, se teď nejedná," odvětil Vavřík významně. "Ale sedněme, pantáto, rád bych s vámi trochu promluvil," dodal, ukazuje na lávku.

"Prosím tě, jaképak dlouhémluvení," odbýval ho mlynář chladně. "Řekl jsem ti, že nějakým tím krejcarem ti rád přispěji, abys mohl se někde uchytit — Abys věděl, dám ti v den, kdy odtud pájdeš, dám ti — stovku."

Vavřík hlasitě se rozesmál, a ten jeho smích se mlynáři až do duše zařizl.

"Nu, prosím tě," mrzutě ozval se pan otec. "Co se tu fehniš jako nemoudrý? Co ti na tom k smíchu?"

"Co, pane otče, co? To, že vy se mnou mluvíte jako s nemoudrým," odpověděl Vavřík se smíchem, ale hned zavážněl a hlasem ostrým a ledovým dodal: "Co se dává pobudovi, když se ho chceme zbavit? Dobrák, dva dobráky stačí, aby takový chlap šel dál a ze vzteku snad neposadil na krov červeného kohouta. Ale já nejsem takový —"

Vavřík vypjal se tak hrozivě a sebevědomě, že mlynáři bylo při pohledu na něho trochu úzko. Leč přemohl se a řekl nutě se do žertu: "Dobrá, je-li ti to mnoho stačí i padesátka."

"Padesátka? A proč, proč mi tu padesátku nabízíš, vy, který jako každý mlynář pro krejcar dal byste si koleno vrtat?"

"Proč?" opakoval Dolanský v rozpacích, leč brzy se vzpamatoval. "Proto, že jsem znával tvou matku za mlada, jaké to bylo hodné děvče než se tak spustila —"

"Nechte mou matku, mlynáři!" rozkřikl se Vavřík hrozivě.

"A abys věděl — ještě i proto," vzhopil se mlynář nedav se zaleknouti, "abychom se tě zbavili a abys mi tu kolem mlýna neokouněl. Jsi ty souseď, o jakého není co stát —"

"A vy se mnou takhle mluvíte, pane otče?" s řezavým úsměvem zeptal se Vavřík.

"Divíš se tomu snad? Kdo to předevčírem tamhle se stráně shodil kámen na Karla Horňáka? Člověk by pomalu nebyl životem jist," řekl mlynář rozhodně, citě svou převahu.

"A hledme," zasmál se Vavřík drze. "Tak se vám už ten hrdopýšek svěčil a na mne žaloval! Ale nebojte se o něho! Stalo se

to jenom náhodou. Na takové hochy stačí liskový prut."

"Karel je řádný hoch a ty se mi o něho neotřej, slyšíš?"

"Slyším a bude dobře, budete-li méně křičet, poněvadž jedná se o vás, mlynáři," řekl Vavřík tak, že Dolanského až zamrazilo. "Co mi po Karlovi? Budu-li chtít, však já se s ním už nějak vyrovnám a ani vás se nebudu ptát o dovolení. Teď je o něco jiného. Nemluve o stovkách a povzte hned rozumné slovo: Co mi dáte, abych mléčel?"

Byla to rána, při níž mlynář, ač silný muž, celý se otřásl. Leč sebral se a stavě se užaslým, zvolal: "Abys ty mléčel? Co mi po tvém mlčení?"

"To se ptáte mne, mlynáři? Mne, Vavříka Světáka?"

Nastala pomlčka, trapná pro mlynáře, divoce rozkošná pro Světáka, jenž pásl se na útrapách svého protivníka.

"Poslyš!" vyrazil ze sebe konečně Dolanský, poznávaje, že bylo by marno děle se přetvařovat. "Dám ti pět stovek, abys odtud odešel. Ale to je mé poslední slovo."

"Není, pane otče, není!" sladce usmál se Vavřík. "Vy budete mluvit dál. Hledte, jak čerstva lechtujete nahoru. Příhodte ještě!"

"Řekl jsem a jdi," zvolal mlynář, jenž doufal, že sebevědomý ton ho ještě spásí. "V ten den, kdy se odtud postěhuješ, přijď si pro pět stovek!"

"A nechtěl byste se mnou mluvit zdvořileji," pohrával si Světák s mlynářem. "Což je chudý člověk ošlapkem, aby se s ním nemohlo jednati jinak?"

"Jinak," opakoval mlynář vlídněji, dav se polapiti. "Chovej se jako slušný člověk a každý rád s tebou slušně pohovoří. Tak jdi s bohem a pamatuj na má slova. Pět stovek," oddechl si Dolanský, mysle, že již má vyhráno.

Leč Vavřík rozesmál se až se za boky popadal a nehýbal se z místa. Pan otec chvíli pohlížel naň překvapeně, mysle, že má před sebou šílence, ale zděsil se, když tvář Světáka vzala na sebe náhle tvrdý výraz a on obrátil se k němu skoro pánovitě.

"Slyšte, mlynáři! Řekl jsem vám, že s vámi musím promluvit rozumné slovo. Necheťte-li mne uvéstí o světnice, sedněme zde. Mrzí mne tak dlouho státi a chci šetřiti i vašich nohou."

"Když se ti chce, sedni! Já postojím," odvětil mlynář násilně a nutě se do klidného tonu.

"Jak vám libo," řekl Vavřík a sednuv na lávku, opřel ruce o hůl a dívaje se do hladiny rybníka, počal vážně a změněným hlasem: "Znechtulo se mi potloukati se světem, nechce se mi dále býti nuzákem, na něhož si každý troufá křiknouti. Jsem přece slušný člověk a třeba že otec nemá, nenášla mne máma nikde za plotem. Sloužil jsem císaři pánu poctivě a bez velkých trestů, dovedu jednati s lidmi a když posadím se do něčeho pořádného, bude ze mne pořádný hospodář."

"Proč mi to vše povídáš?" řekl mlynář, drkotaje skoro zuby, poněvadž cítil, že blíží se něco strašného, ač ještě nemohl uhodnouti, co by to bylo. "Což já to nevím, že bys mohl býti pořádným člověkem?"

"Pořádným člověkem!" vzbuchl Vavřík smíchem, leč hned zase pokračoval vážně: "Ano, pořádným člověkem! Mohl bych mít ženu a jako pořádný člověk bych s ní jednal. Ani zářlivostí bych ji netrápil —" řekl důrazně, svednuv oči na mlynáře, jenž bledl. "Zkrátka — začal bych nový život, a aby to bylo možno, prosím vás pane otče Dolanský o ruku vaší dcery Evičky!"

Kdyby se byla v tom okamžiku země před mlynářem rozstoupila, nebyl by se více mohl zděsiti, než při těchto slovech, jež Vavřík pronesl uctivě a se vši slušností, ale tak jakoby mluvil rovný se sobě rovným, jen starším člověkem.

"Evičky!" zkrkkl konečně mlynář, vzpamatovav se. A přemáhaje svou hrůzu, vzbuchl v křečovitý smích. "Človče, tys pomínul se s rozumem! A víc nechceš nic? Peníze žádné, co? Mlyn nechceš, he?"

"Co dáte Evičce, vděčně a rádi přijmeme. Však je to vaše jediné dítě a nemůžete je odstréti," odvětil Světák klidně.

"Odstréti ne, ale také je nedám otrapovi, jako's ty!" vzbuchl mlynář.

"Pane otče, mluve slušně se svým zetěm. Což se vám nezdá, že Evička ráda podá ruku muži, který jí zachoval otec?"

"Ty že's mne zachoval? Ty? A kdy i čím?"

"Tak? Necheťte se již pamatovati? Zachoval jsem vás tím, že jsem mléčel. Nebýti mého mlčení, dávno byste byl zhybnul v žaláři, dávno —"

"Mlč, mlč bídničku! Ani slova, sic —" zvolal mlynář zděšeně a vrhnuv se na Vavříka, popadl ho za krk.

Světák s ledovým klidem člověka, jenž je si vědom své převahy, odstrčil ruce mlynářovy a hrozivě se před ním vztýčil.

"Já bídničkem?" zvolal výsměšně. "Toulám se rád světem, to je pravda, ale to již tak leží v krvi a jedědívám po tom, jenž mne zplodil. Vyhodil jsem si časem z kopytka a rozbil při muzice někomu hlavu, — ale to všechno není bídnáctví. Dopustil jsem se jediného hřechu, ale ten vy mi nesmíte vyčítati! Či měl jsem jíti a udat svého hospodáře, vás — jako —"

"Mlč, mlč, sic přísahám, že —"

"Co že? Dopustím se nového zločinu, abych se zbavil nepohodlného svědka?" dokončil Vavřík chladně.

Mlynář jako zlomen sklesl na lávku a zabořil tváře do dlaní. Vavřík chvíli bavil se pohledem na hrozný boj, jenž zmítal duši i tělem starého muže.

"He, jaký jste vy to šlechetník vedle mne, bídnička," řekl konečně trpce. "Kdybych měl hodný statek a byl při tom třeba spustlík ještě větší než jsem, nerozmyslel byste se ani chvíli a hodil byste mi Evičku na krk i s tím svým mamonem. Ale že jsem chudás, odmítáte mne a zapomináte na službu, již jsem vám prokázal. Pamatuji se přece, že jsem vám tehdy řekl, že se jednou vyrovnáme? A ta chvíle rovnání našeho počtu přišla, pane otče!"

Mlynář se vzhopil. "Nabízel jsem ti tehdy vše, co bys žádal —"

"A já nechtěl nic, protože jsem neznal cenu peněz. Byl jsem chlapec a cítil jsem jen lítost s vaší ubohou —"

"Mlč! Mlč, Vavříku!" zasyčel mlynář skrze zuby.

"Nu dobře, mlčím!"

"Nabízím ti i dnes všechno, všechno, co chceš, jen mi nech mé dítě —"

"Ale já chei právě to vaše dítě a víc nic," zasmál se Vavřík.

"A mlyn a všechno ostatní k tomu, vidíš?"

"Hm, to vaše vše a Evina, jak se dohodneme. Do hrobu s sebou přece nie nevezmete? A konečně jste ještě slušný muž, mlynáři," dodal drze se směje, "kdybyste se chtěl ženiti, však bych nie proti tomu neměl, abychom se —"

"Mlč, nestoudníče!" zařval mlynář, popuzen tím hrozným výsměchem, ale tím byl již zase zlomen jeho odpor i statečnost.

"Poslyšte, pane otče!" počal po chvíli Vavřík tím svým řezavým hlasem posměšně vlídností. "Jsem

dobrý člověk, třeba že mne lidé svým pohrdáním chtěli udělat zlým. Vím, že pro takového vznešeného a šlechetného muže je to hrozná rána přijati za zetě pobudu a lumpa, jako jsem já. Nechei na vás hartusiti. Nemusí to být ani dnes ani zítra! Dám vám tři neděle na rozmýšlenou. Tři neděle, slyšíte? Za ten čas už té hrozně myšlenky zvyknete. Člověk zvykne i šibenici, mlynáři, i šibe-ni-ci! A teď, buďte tu s bohem!"

Smekl uctivě klobouk, ač mlynář byl dosud nachýlen a sotva ho slyšel, pak otočil se na patě, a prásknuv holí do listí stromu, se smíchem skočil s hráze a přes mlýnskou strouhu. — Vesele si hvízdaje vojenskou písničku, vystoupil Vavřík po srázu vzhůru a zmizel v lese ani se neohlédnuv po své oběti.

Teprve po chvíli zvedl mlynář hlavu a nespatriv ho zde, rozhlédl se vytřeštěným zrakem kolem sebe.

"Pryč je, pryč! A jak že to řekl? Šibenici že člověk zvykne?" opakoval si mlynář zlomeným hlasem. "A on šel, šel mne udat!"

Mlynář bezděky udělal krok ku předu, jakoby se chtěl vrátiti do rybníka, ale hned se tomu sám divoce zasmál.

"Ale ne, ne — vzdýť on přece řekl: tři neděle! Tři neděle," opakoval si pomalu slabiku za slabikou a chopil se oběma rukama za hlavu, z níž mu byla spadla bílá mlýnářská čapka a zakutálela se až k samé hladině vody, kde zachytila se za kus rákosí.

"Myslel jsem, že je to strašidlo zažehnáno! Že jsem ho smířil svým životem — a není, není!" zakvílel skoro.

Rozpomenuv se mlynář na Evičku, jež měla býti obětována a obrátil se k mlýnu. Tam viděl státi decru se stárkem Lukášem. Pohlíželi se k němu a tím se mlynář vzpamatoval a zaměřil k domovu. Nyní teprve povínil si, že nemá na hlavě čepice. Rozhlížel se kolem a nikde ji neviděl. Že by mu byla skutálela do vody, nenapadlo ho. To Vavřík ji asi odnesl. Chce si již hráti na mlynáře. Bůh ví, co s ní bude tropiti, kmitlo mu hlavou.

"Lump, lump prokletý —" zahučel. "Kdybych ho mohl —" nedopověděl, ba ani nedomyslel, tak to jím otrásl. —

Pomalou vracel se krok za krokem ke mlýnu, přemýšleje, co řekne, budou-li se ho ptáti, co mluvil s Vavříkem a kde ztratil svou čepici. Ale na štěstí než došel, Evička, přešťastna tím, že viděla otec odcházeť s Karlem a mluvit s ním, jak se domnívala, tak dlouho, odběhla vesele za svou prací. A stárek Lukáš přilhl již byl uvykl tomu vidat pana otce časem v divné náladě.

Spatřiv ho nyní, an vracel se nějak vzrušen a zamračen, šel mu raději s cestou. A pan otec, rád že nemusí nikomu odpovídat k nepohodlným otázkám, zašel do sednice, odkudž dlouho, dlouho, nevyšel.

Mlynář Dolanský seděl ve světnici jako tělo bez duše. Před večerem přišel k němu stárek Lukáš, jenž byl zašel k splavu a našel tam v rákosí jeho čepici.

"Pane otče, co nám to poroste, když budete sít čepice do rákosí?" řekl vesele, podáváje mlynáři svůj nále. Ale až se zděsil, když na něho pan otec upřel své vytřeštěné zraky.

"Ah tak! To ten prokletý —" zvolal mlynář. "Chtěl fci 'lump', ale rozpomenuv se v čas, dodal: 'vitr — vitr mi ji vzal.'"

Pokračování.

"POKROK" do Čech
82 ročné.